

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci (4) JUDr. Petr Vojtek, Nejvyšší soud ČR

- přednáška pro Justiční akademii SR
Pezinok, 24. září 2009

Design prezentace – Ing. Alena Krestová, NS ČR

1

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 13 – nesprávný úřední postup

Porušení zásady rychlosti řízení. Nesprávným úředním postupem může být i porušení zásady rychlosti soudního řízení, u kterého není lhůta pro rozhodnutí stanovena. **Usnesení NS ČR ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 25 Cdo 743/2002 (Soubor C 2077)**

Ztráta pohledávky pro průtahy. Nedosáhl-li žalobce pro nečinnost soudu přisouzení uplatněné pohledávky, bude odpovědnost státu za škodu - ušlý zisk ve výši uplatněné pohledávky - dána, jestliže by žalobce v případě věcného rozhodnutí se svým nárokem uspěl. Pro takový závěr je také významné zjištění, zda v případě insolventnosti dlužníka žalobce bylo možno splnění závazku při obvyklém průběhu události očekávat, kdyby k nesprávnému úřednímu postupu soudu nedošlo. **Rozsudek NS ČR ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. 25 Cdo 145/2002 (Soubor C 1820)**

2

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 13 – nesprávný úřední postup

Nedostatky v organizaci soudnictví. Je věcí státu, aby organizoval své soudnictví tak, aby principy soudnictví zakotvené v Listině a Úmluvě byly respektovány. Případné nedostatky v tomto směru nemohou jít k tíži občanů, kteří od soudu, právem očekávají poskytnutí soudní ochrany v přiměřené době. **Nález ÚS ze dne 14. 9. 1994, sp. zn. IV. ÚS 55 /94 (ÚS 42/1993)**

Správní a jurisdikční složka soudů. Je-li podle čl. 2 Ústátní moc vykonávána i prostřednictvím orgánů moci soudní a vykonávají-li podle čl. 81 Úst soudní moc jménem republiky nezávislé soudy, potom právu na projednání věci „bez zbytečných průtahů“ odpovídá povinnost právě obecných soudů naplňovat tuto stěžejní zásadu spravedlivého procesu, aniž by pro účely řešení otázky plnění či neplnění uvedené povinnosti ze strany obecných soudů byla soudní moc členěna na jurisdikční a správní složku. **Nález ÚS ze dne 11. 3. 1998, sp. zn. IV. ÚS 466/97, a stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 17. 2. 1998 Pl. ÚS st. 6/98 (ÚS 38/1998)**

3

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 13 – nesprávný úřední postup

Organizace soudnictví a využití prostředků proti průtahům. Při posuzování průtahů v řízení a nepřiměřené délky řízení není rozhodující, zda jsou způsobovány subjektivním faktorem stojícím na straně obecného soudu, resp. rozhodujícího soudce, nebo objektivním faktorem, jenž zahrnuje celkovou úpravu organizace soudnictví.

Okolnost, že po výzvě soudu učiněné v řízení dle § 174a zákona o soudech a soudcích k podání vyjádření soud, u něhož došlo k průtahům v řízení, provede úkon, jehož provedení se účastník řízení domáhal, bez dalšího neznamená, že průtahy v řízení byly ukončeny. **Nález ÚS ze dne 26. 5. 2006, sp. zn. II. ÚS 1/05 (ÚS 110/2006)**

4

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 13 – nesprávný úřední postup

Definice průtahů soudního řízení a vliv inflace na hodnotu pohledávky. Za porušení zásady rychlosti řízení, které je ve svém důsledku nesprávným úředním postupem ve smyslu ustanovení § 18 zákona č. 58/1969 Sb., lze považovat jen takový postup soudu v řízení, kdy doba jeho průběhu neodpovídá složitosti, skutkové a právní náročnosti projednávané věci, a kdy délka řízení tkví v příčinách vycházejících z působení soudu v projednávané věci; oproti tomu stát nemůže odpovídat za průtahy, které jsou způsobeny nedostatkem součinnosti či dokonce záměrným působením ze strany účastníků či jsou vyvolány jinými okolnostmi, které nemají původ v povaze soudů a jejich institucionálním a organizačním vybavení.

Vlivem inflace na hodnotu pohledávky na peněžitě plnění škoda podle občanského zákoníku nevzniká. **Rozsudek NS ČR ze dne 8. 2. 2001, sp. zn. 25 Cdo 38/2000 (Soubor C 181, PrRo 5/2001, str. 224)**

5

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

R 39/2008

Ušlý zisk při zaplacení nezákonně uložené sankce. Ušlým ziskem může být i ztráta vyvolaná tím, že poškozený byl nucen zaplatit pokutu na základě rozhodnutí později zrušeného pro nezákonnost a přišel tak o výnos s těmito penězi spojený.

Rozsudek NS ČR ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 25 Cdo 296/2006

6

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 13 – nesprávný úřední postup

Ušlý zisk tvrzenou investicí při průtazích řízení.
Poškozeným tvrzená investice částky, která byla předmětem soudního sporu, do termínovaného vkladu na dobu pokrývající rozdíl mezi skutečnou délkou řízení a předpokládanou přiměřenou délkou bez průtahů, je pouhým zpětně dovozovaným záměrem, který se neodškodňuje, jestliže není prokázáno, že by taková dispozice byla očekávaným průběhem jeho činnosti za obvyklých okolností.

Usnesení NS ČR ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2973/2005 (SoRo 6/2008, č. 61, s. 220)

7

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 1 odst. 3

Stát a územní celky v samostatné působnosti hradí za podmínek stanovených tímto zákonem též vzniklou nemajetkovou újmu.

§ 31a

Zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu

1) Bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

2) Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlídně k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo.

8

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 31a

Zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu

3) V případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí, přihlídně se při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění rovněž ke konkrétním okolnostem případu, zejména k

- a) celkové délce řízení,
- b) složitosti řízení,
- c) jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům v řízení, a k tomu, zda využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení,
- d) postupu orgánů veřejné moci během řízení a
- e) významu předmětu řízení pro poškozeného.

9

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Kmec, J., K otázce výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení,

Právní zpravodaj 8/2006, str. 12 – 16,

Kmec, J., K otázce účinných prostředků nápravy porušení práva na přiměřenou délku řízení,

Právní zpravodaj 6/2006, str. 1 – 7

10

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. března 2006 ve věci č. 64890/01 *Apicella proti Itálii*

11

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Výše náhrady nemajetkové újmy a ESLP.
Náhrada imateriální újmy podle § 1 odst. 3 a § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. nemusí dosahovat výše, k níž by dospěl Evropský soud pro lidská práva ve smyslu čl. 41 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Rozsudek NS ČR ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1145/2009

12

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Satisfakce při průtazích řízení před novelou č. 160/2006 Sb.
Samotná skutečnost, že bylo porušeno právo na projednání věci soudem bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě, nemůže být důvodem pro zrušení napadených rozhodnutí. V této souvislosti je Ústavní soud nucen konstatovat, že zákon mu nedává možnost přiznání jiné satisfakce, nežli je vyslovení názoru, že toto právo bylo porušeno. **Nález ÚS ze dne 12. 2. 1997, sp. zn. IV. ÚS 215/96 (ÚSn 17/1997)**

Stav před novelou č. 160/2006 Sb. V rozhodnutí vydaném před 27. dubnem 2006 nebyl soud oprávněn přisoudit účastníkovi řízení zadostiučinění za nemajetkovou újmu sestávající z morální či psychické újmy, byť by byl zjištěn nesprávný úřední postup spočívající v průtazích řízení. **Usnesení NS ČR ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 25 Cdo 159/2005 (PrRo 19/2007, str. 721)**

Imateriální újma podle předchozího zákona. Zákon č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, nárok na odškodnění imateriální újmy za odsouzení a výkon trestu odnětí svobody nepřiznává. **Rozsudek NS ČR ze dne 19. 1. 2005, sp. zn. 25 Cdo 762/2004 (Soubor C 3214)**

13

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Čl. II zákona č. 160/2006 Sb.

Přechodné ustanovení

Odpovědnost podle tohoto zákona za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí a § 22 odst. 1 věty druhé a třetí zákona č. 82/1998 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se vztahuje také na nemajetkovou újmu vzniklou přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud nebyl nárok na náhradu této újmy promlčen; v případě, že poškozený podal před nabytím účinnosti tohoto zákona k Evropskému soudu pro lidská práva z tohoto titulu v dané věci časnou stížnost, o které tento soud dosud nevydal konečné rozhodnutí, dojde k promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy za 1 rok ode dne účinnosti tohoto zákona.

14

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 32 - promlčení

3) Nárok na náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona se promlčí za 6 měsíců ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě, nejpozději však do deseti let ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen. Vznikla-li nemajetková újma nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí, neskončí promlčecí doba dříve než za 6 měsíců od skončení řízení, v němž k tomuto nesprávnému úřednímu postupu došlo.

15

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

R

Postup soudu ohledně čl. II zákona č. 160/2006 Sb. Před aplikací § 31a odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), o přiměřeném zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem a vzniklou přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 160/2006 Sb. (tj. před 27. 4. 2006), je třeba i bez vznesení námítky promlčení vyřešit jako otázku předběžnou, zda nárok na náhradu této újmy nebyl promlčen. **Rozsudek NS ČR ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 198/2007**

16

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Počátek běhu subjektivní promlčecí doby u nároku podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb. Počátek běhu promlčecí doby nároku na přiměřené zadostiučinění je vázán na vědomost poškozeného o vzniku nemajetkové újmy i v případě, že újma vznikla před účinností zákona č. 160/2006 Sb., nikoliv na datum nabytí účinnosti tohoto zákona. **Rozsudek NS ČR ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 25 Cdo 736/2008**

17

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 14 Předběžné uplatnění nároku

(1) Nárok na náhradu škody se uplatňuje u úřadu uvedeného v § 6.

(2) Byl-li nárok uplatněn u úřadu, který není příslušný, postoupí tento úřad žádost poškozeného příslušnému úřadu. Účinky předběžného uplatnění jsou v tomto případě zachovány.

(3) Uplatnění nároku na náhradu škody podle tohoto zákona je podmínkou pro případné uplatnění nároku na náhradu škody u soudu.

18

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 15

Splatnost a uplatnění nároku u soudu

(1) Přizná-li ústřední orgán náhradu škody, je třeba nahradit škodu do šesti měsíců od uplatnění nároku.

(2) Domáhat se náhrady škody u soudu může poškozený pouze tehdy, pokud do šesti měsíců ode dne uplatnění nebyl jeho nárok plně uspokojen.

19

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 6

- ve sporech o náhradu škody způsobené při výkonu veřejné moci státními orgány, úředními osobami či územními celky v přenesené působnosti (§ 3) je pasivně věcně legitimovaným subjektem stát, který je v soukromoprávních vztazích právnickou osobou; svá procesní práva vykonává a procesní povinnosti plní v občanském soudním řízení prostřednictvím organizační složky

20

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 6

- vymezení příslušných ministerstev a jiných ústředních orgánů je založeno na odvětvovém principu.

Ministerstvo spravedlnosti jedná jménem státu v případech odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem, k nimž došlo v řízení vedeném podle občanského soudního řádu a v řízení trestním (nejen tedy ve fázi řízení před soudem, což znamená, že jedná i ve věcech odpovědnosti státu za škodu vzniklých z činnosti všech orgánů činných v trestním řízení).

21

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

§ 6

Předběžné projednání nároku na přiměřené zadostiučinění. Zákonný požadavek na předběžné projednání nároku na náhradu škody u ústředního orgánu je po novele zákona č. 82/1998 Sb. provedené zákonem č. 160/2006 Sb. podmínkou pro uplatnění všech nároků na náhradu škody vůči státu podle tohoto zákona, tedy i nároků na přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemateriální újmu způsobenou nesprávným úředním postupem podle ustanovení § 31a zákona č. 82/1998 Sb., byť k ní došlo před účinností zákona č. 160/2006 Sb.

Nebyl-li nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené průtahy v řízení podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb. předběžně projednán u příslušného úřadu, je třeba tento nedostatek podmínky řízení řešit postupem podle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř.

Rozsudek NS ČR ze dne 17. 6. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1891/2007

22

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Promlčecí doby

§ 32

(1) Nárok na náhradu škody podle tohoto zákona se promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Je-li podmínkou pro uplatnění práva na náhradu škody zrušení rozhodnutí, běží promlčecí doba ode dne doručení (oznámení) zrušovacího rozhodnutí.

- subjektivní promlčecí doba

23

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Promlčecí doby

Počátek běhu subjektivní promlčecí doby u nároku na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem. Běh subjektivní promlčecí doby k uplatnění nároku na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem nemůže započít dřív, než škoda vůbec vznikla. Majetková újma, spočívající ve ztrátě zisku z podnikání, mohla vzniknout až v okamžiku, kdy ke ztrátě zisku skutečně došlo, nikoliv již k okamžiku nesprávného úředního postupu. **Rozsudek NS ČR ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2758/2004 (Soubor C 4032)**

24

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Promlčecí doby

§ 32

(2) Nejpozději se nárok promlčí za deset let ode dne, kdy poškozenému bylo doručeno (oznámeno) nezákonné rozhodnutí, kterým byla způsobena škoda; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví.

- objektivní promlčecí doba

25

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Promlčecí doby – vazba, trest, ochranné opatření

Promlčení nároku na náhradu škody za vazbu při rozšíření obvinění. Byl-li obviněný vzat do vazby v souvislosti s trestním stíháním pro určitý trestný čin, z něhož byl obviněn po celou dobu trestního stíhání, a bylo-li trestní stíhání zastaveno ve vztahu ke všem skutkům, pro které byl stíhán, pak případná okolnost, že v průběhu trestního stíhání bylo obvinění rozšířeno o další trestné činy, nic nemění na tom, že promlčecí doba nároku na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě počíná běžet od právní moci rozhodnutí o zastavení trestního stíhání pro ten trestný čin, v souvislosti s nímž byl vzat do vazby.
Usnesení NS ČR ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. 25 Cdo 2732/2006 (Soubor C 6587)

26

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Promlčecí doby – vazba, trest, ochranné opatření

§ 33

Nárok na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření se promlčí za dva roky ode dne, kdy nabylo právní moci zprošťující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž bylo trestní řízení zastaveno, zrušující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž byla věc postoupena jinému orgánu, nebo rozhodnutí odsuzující k mírnějšímu trestu.

27

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Promlčecí doby

§ 35

Promlčecí doba neběží ode dne uplatnění nároku na náhradu škody do skončení předběžného projednání, nejdéle však po dobu 6 měsíců.

-návaznost na § 14 a § 15

28

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Promlčecí doby - promlčení nároku na regresní úhradu

§ 34

(1) Nárok státu podle § 16 a § 17 odst. 1 a nárok územního celku v samostatné působnosti podle § 23 a 24 na regresní úhradu se promlčí za rok ode dne, kdy byla zaplacená náhrada škody.

(2) Nárok územního celku v přenesené působnosti a úřední osoby podle § 17 odst. 2 na regresní úhradu se promlčí za rok ode dne, kdy byla zaplacená regresní úhrada.

29

Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci

Děkuji za laskavou pozornost

Petr Vojtek

30